

ASIRLIK BİR SEVDA ÖYKÜSÜ: “AŞAĞISEYİT KÖYÜ SUDAN KOYUN ATLATMA YARIŞI VE YÖRÜK ŞENLİĞİ”*

*Ayşegül KOYUNCU OKCA***

ÖZET

Türk kültüründe çok çeşitli halk eğlenceleri bulunmaktadır. Bu halk eğlenceleri arasında hayvanların dâhil edildiği birçok etkinlik ve tören de yer alır. Bir oyun aracı olarak kullanılan hayvanlar, eğlence temelli etkinliklerde aslında insan ile olan kuvvetli bağlarını da ortaya koymaktadır. “Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği” asırlardır geleneksel olarak sürdürülmektedir. Bu yarışlarda koyunlar sadece sudan atlatılmakla kalmaz aynı zamanda Yörük yaşam biçimi de canlandırılır. Bir oyun aracı olarak kullanılan hayvanlar, eğlence temelli etkinliklerde aslında insan ile olan kuvvetli bağlarını da ortaya koymaktadır. Daha çok at, eşek, kuş, kedi, köpek, horoz, deve, boğa, koyun gibi evcil hayvanların güç, görünüş, ötüş ve ses özelliklerinden yararlanılarak birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerin bazıları günümüzde de halen gerçekleştirilmeye devam etmektedir.

Bu çalışmada bu yarışın doğmasına kaynaklık eden asırlık bir sevda öyküsü anlatılarak Türk kültüründeki yeri ve önemine dikkat çekilmiş, bu öykünün doğurmuş olduğu sudan koyun atlatma yarışı ve Yörük şenliğinin tanıtımı yapılmıştır. Bu çalışmanın gerçekleşmesi için yöntem anlayışımız ışığında amaca ulaşmada gerekli araçlar olan alan araştırması tekniği, yerinde gözlem, kaynak kişi görüşmesi ve literatür taramasından yararlanılmıştır. Bu çalışmanın sağlıklı olarak ortaya çıkması için “Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği” programları 10 yıl süre ile izlenmiş ve her aşaması fotoğraflar ile belgelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Yörük, Denizli, Çal, Aşağıseyit Köyü

* Bu çalışmanın bilimsel bir tabanda ortaya çıkmasında katkıda bulunan Pamukkale Üniversitesi bünyesinde görev yapan Sayın Prof. Dr. Mustafa Arslan, Prof. Dr. Turgut Tok ve Yrd. Doç. Dr. Levent Kurgun’a ve alan araştırması sırasında her türlü desteği sağlayan Aşağıseyit Köyü Muhtarı Cengiz Okdem’e çok teşekkür ederim.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Pamukkale Üniversitesi Denizli Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu El Sanatları Bölümü, El-mek: aysegulkoyuncu@pau.edu.tr, aysegul.koyuncu@hotmail.com

AN AGE-OLD LOVE STORY: “AŞAĞISEYİT VILLAGE SHEEP WATER JUMPING RACE AND NOMAD FESTIVAL”

ABSTRACT

There are a variety of entertainment for people of Turkish culture. These include many activities and entertainment for the ceremony, which includes the animal. Animals used as a gaming device and, in fact fun-based activities they reveal strong ties with the people. “Aşağıseyit Village Sheep Water Jumping Race and Nomad Festival” have been traditionally resumed for centuries. At these races sheeps not only being jumped from water but also they portray the way of nomad life. Animals used as a gaming device and, in fact reveals strong ties with the people at fun-based activities. Many activities were carried out by utilizing strength, appearance, song and sound features of pets like horses, donkeys, birds, cats, dogs, roosters, camels, bulls and sheep. Some of these activities still continues to perform today.

In this study, by explaining an age-old story of love that weld the birth of this race, attention was drawn to the importance of this race in Turkish culture, sheep water jumping race and nomad festival that gave birth to this story have been promoted. Our management approach to the realization of this study in the light, field research techniques, on-site observation, individual interviews and literature sources which are essential tools in achieving the objective have been used. For revealing this study more healthy, “Aşağıseyit Village Sheep Water Jumping Race and Nomad Festival” programs were followed for 10 years and every step is documented with photos.

STRUCTURED ABSTRACT

There are a variety of entertainment for people of Turkish culture. These include many activities and entertainment for the ceremony, which includes the animal. Animals used as a gaming device and, in fact fun-based activities they reveal strong ties with the people. “Aşağıseyit Village Sheep Water Jumping Race and Nomad Festival” have been traditionally resumed for centuries. At these races sheeps not only being jumped from water but also they portray the way of nomad life. Animals used as a gaming device and, in fact reveals strong ties with the people at fun-based activities. Many activities were carried out by utilizing strength, appearance, song and sound features of pets like horses, donkeys, birds, cats, dogs, roosters, camels, bulls and sheep. Some of these activities still continues to perform today.

In this study, by explaining an age-old story of love that weld the birth of this race, attention was drawn to the importance of this race in Turkish culture, sheep water jumping race and nomad festival that gave birth to this story have been promoted. Our management approach to the realization of this study in the light, field research techniques, on-site observation, individual interviews and literature sources which are essential tools in achieving the objective have been used. For revealing this study more healthy, “Aşağıseyit Village Sheep Water Jumping Race

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

and Nomad Festival" programs were followed for 10 years and every step is documented with photos.

There are a variety of entertainment for people of Turkish culture. These include many activities and entertainment for the ceremony, which includes the animal. Animals used as a gaming device and, in fact fun-based activities they reveal strong ties with the people. "Aşağıseyit Village Sheep Water Jumping Race and Nomad Festival" have been traditionally resumed for centuries. At these races sheep not only being jumped from water but also they portray the way of nomad life. Animals used as a gaming device and, in fact reveals strong ties with the people at fun-based activities. Many activities were carried out by utilizing strength, appearance, song and sound features of pets like horses, donkeys, birds, cats, dogs, roosters, camels, bulls and sheep. Some of these activities still continues to perform today.

In this study, by explaining an age-old story of love that weld the birth of this race, attention was drawn to the importance of this race in Turkish culture, sheep water jumping race and nomad festival that gave birth to this story have been promoted. Our management approach to the realization of this study in the light, field research techniques, on-site observation, individual interviews and literature sources which are essential tools in achieving the objective have been used. For revealing this study more healthy, "Aşağıseyit Village Sheep Water Jumping Race and Nomad Festival" programs were followed for 10 years and every step is documented with photos.

Denizli-Çal region has a great importance among Turkish folk culture's dynamics. Race of making sheeps jump over the water which has been held in Aşağıseyit Village for centuries; succeeded to be one of the symbols of either the village or Denizli.

Sheeps have an important place in Turkish Culture History. Sheep figures seen in Central Asia Turkish cairns indicates that sheeps have a specific place and importance in Turkish culture. It's known that khans had sent sheeps to one another as presents. Animal love (sheep love) of Turkish people was used as the indicator of unity and solidarity spirit in society. In a society which acquired benefiting from sheeps's each feature in any area of life as profession; this race explains sheep's place and importance in Turkish culture clearly.

The leader sheep of the herd which is a part of Yuruk tradition and the best friend of shepherd shows its loyalty by not leaving the shepherd and proves its braveness by jumping over the water after him. This leader sheep which trails the herd after it, isn't fed only for the races; when the herd is wanted to be moved from one place to another this leader ship is also used for pull the herd, so the herd's place can be changed easily.

It is necessary to undertake some enterprises to keep the story of Shepherd Mehmet and the race of making sheeps jump over the water which is resourced from the story alive and to provide its transmission from generation to generation. Regarding them as races only is considerably wrong that they give the message of unity and solidarity to the society unwittingly. Attempts to add this traditional entertainment which is worth to see, watch, live in the Unesco's Intangible Cultural

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Heritage List and inviting representatives from Unesco to the races are the main efforts made for region's publicity. Especially press members and photographers from different cities follows these races. For making them recognizable in International area, local authorities have important responsibilities. A lot of festivals, wrestles and races are being held all over the world in which animals animals are tortured and these activities have significant responsibility in those countries' tourism. Torment made to animals attracts lots of people to watch those shows. However race of making sheeps jump over the water arisen by the result of love and loyalty showed for animals is needed to be announced to the world and be used as a tourism element therefore to prove that activities can be arranged by not hurting or killing the animals. In this sense Denizli Governorate, Denizli Municipality, Çal Governorate, Çal Municipality, Village Headman Office of Aşağıseyit, local authorities near the region and non-governmental organisations have serious responsibilities. Necessary settlements need to be supported for transmitting these races which are an extension of Traditional Turkish cultural heritage to next generations.

The main aim of the making sheeps jump race of Aşağıseyit Village is cleaning sheeps and their wool before shearing. This case expanded when it became a ritual and got to today's point. Locals coming together with the occasion of this race on one day of the year, visiting the graves of Kurt Ali and Şehit Gazi who were the founders of Aşağıseyit and Yukarıseyit Villages, sacrificing by praying and offering local foods at the end of the races are indicators of unity and solidarity beyond entertainment.

These races which are watched by approximately five thousand people, actually can be arranged as a show to smaller groups. Greater Menderes River's part situated in Aşağıseyit Village is needed to be transformed to open-air museum for not letting this and suchlike activities be forgotten and for leaving them as legacies to next generations. Not only on one day of the year, during the year when weather conditions are proper and in summer local and foreign tourist groups who come to Pamukkale are needed to be carried to Aşağıseyit Village by making agreements with private tour companies and the transmit of these traditional races through cultures needs to be ensured. Therefore it can be transformed as a new income for the shepherds chosen from shepherds of Aşağıseyit Village, when it is thought on the basis of village,city and country as an alternative result for tourism activities contributes to publicity of the country and keep our culture alive. Just as people don't come back from Spain without watching bull fighting, tourists who come to our country can get to know Turkish culture by watching this and suchlike races and having extraordinary experience.

Keywords: Culture, Nomad, Denizli, Çal, Aşağıseyit Village

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Giriş

Hayvancılık, insanoğlu için tarih boyunca en temel uğraş alanlarından biri olmuştur. Etinden, sütünden, yününden, gücünden, sesinden ve daha birçok özelliğinden faydalanılan hayvanlar, insanlar için kimi zaman bir arkadaş, kimi zaman doğumdan ölüme kadarki hayat çizgisinin her alanında kullanılan bir dokuma, kimi zaman da sofrasında karnını doyurduğu bir öğün olmuştur (Gökçe, 2011, s. 228). Tüm bu özelliklerinin yanı sıra insanlar eğlencelerine de hayvanları dâhil etmişler ve onları bir güç göstergesi olarak ya da gurur kaynağı olarak kullanmışlardır.

Türk kültüründe çok çeşitli halk eğlenceleri bulunmaktadır. Bu halk eğlenceleri arasında hayvanların dâhil edildiği birçok etkinlik ve tören de yer alır. Bir oyun aracı olarak kullanılan hayvanlar, eğlence temelli etkinliklerde aslında insan ile olan kuvvetli bağlarını da ortaya koymaktadır. Daha çok at, eşek, kuş, kedi, köpek, horoz, deve, boğa, koyun gibi evcil hayvanların güç, görünüş, ötüş ve ses özelliklerinden yararlanılarak birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerin bazıları günümüzde de halen gerçekleştirilmeye devam etmektedir. Güç yarışları (at yarışları, cirit, gökbörü), en güzel hayvan yarışmaları (kedi, köpek), en güzel ötüş yarışmaları (kanarya, horoz), güreş yarışmaları (deve, boğa), dövüşler (horoz dövüşleri, köpek dövüşleri) ilk akla gelenler arasında yer almaktadır (Özdemir, 2005, s. 72). Tüm bunların yanı sıra konumuz olan Denizli ili Çal ilçesine bağlı Aşağıseyit Köyü’nde gerçekleştirilen “Sudan Koyun Atlatma Yarışları” da Türk kültüründeki halk eğlenceleri arasında önemli bir yere sahiptir. Bu tür etkinlikler, eğlencenin yanı sıra aynı zamanda çoban kültürünün de bir uzantısı olarak, bereket ve hasadı konu alan etkinlikler olarak da değerlendirilmektedir. Bu ve benzeri yarışlar birçok efsaneye konu olmuş ya da efsanelerin doğmasına vesile olmuştur. Ancak işin gerçeğinde yaz boyunca yayla ve otlaklarda serbest bir şekilde dolaşan koyunların, kirlenen yünlerinin eylül kırkımı¹ öncesinde temizlenmesi için, nehre sokulması ve bunun da bir şenliğe dönüşmesi Türk kültürü gibi zengin bir kültürel birikime sahip olan bir toplum için oldukça normaldir.

Bu çalışmada asırlık bir sevda öyküsü anlatılarak Türk kültüründeki yeri ve önemine dikkat çekilmiş, bu öykünün doğurmuş olduğu sudan koyun atlatma yarışı ve Yörük şenliğinin tanıtımı yapılmıştır. Bu çalışmanın gerçekleşmesi için yöntem anlayışımız ışığında amaca ulaşmada gerekli araçlar olan alan araştırması tekniği, yerinde gözlem, kaynak kişi görüşmesi ve literatür taramasından yararlanılmıştır. Bu çalışmanın sağlıklı olarak ortaya çıkması için “Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği” programları 10 yıl süre ile izlenmiş ve her aşaması fotoğraflar ile belgelenmiştir.

Türk Kültüründe Koyun

Koyun, Türklerin ekonomi anlayışının ve iktisadi hayatının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Yaylak ve kışlak arasında geçen bir yaşam biçiminin asıl sebebi, hayvanlarına verimli otlaklar bulmaktır. Bu yüzden Orta Asya kurganlarından çıkan buluntularda sıklıkla koyun figürüne rastlanmaktadır.

¹ Anadolu’nun çeşitli yerleşim yerlerinde kırkımdan sonra elde edilen temizlenmemiş liflere “yapağı”, yıkayıp temizlendikten sonraki haline “yün” adı verilmektedir. Batı Anadolu’daki diğer yerleşim yerlerinde olduğu gibi Aşağıseyit Köyü’nde de ilkbahar kırkımdan elde edilen liflere “yapağı”, sonbahar kırkımı ile elde edilen liflere ise “hakiki yün” adı verilir. Yapağı adı verilen liflerin kırkımı havaların ısınmaya başlaması ile birlikte Mayıs ayı sonunda veya Haziran ayı başında yapılır. Hakiki yün adı verilen liflerin kırkım işlemi ise Eylül ayında yapılır. **Ayrıntılı bilgi için bkz.** Ayşegül Koyuncu, *Belenbaşı Köyü (Buca-İzmir) Düz Dokumalarının Teknik ve Desen Özellikleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İzmir, 2011, s. 45.

Türk kültür tarihinde koyun ve atın en önemli hayvanlar arasında yer aldığını, gerek arkeolojik kazılardan gerekse tarihi kaynaklardan açıkça görmekteyiz. Türklerin tarih boyunca kullandıkları takvimler arasında yer alan 12 hayvanlı Türk takvimine göre, 8. yıl koyun yılıdır. Koyun yılı bereketi, hakkı, huzuru, bolluğu ifade etmektedir. Günümüzde halen Anadolu'nun çeşitli yörelerinde koyunculuk ile ilgili ay ve mevsim adlandırmaları yapılmaktadır. Örneğin; kuzulama mevsimine “kuzu ayı”, koç katımı mevsimine “koç ayı” denilmektedir. “Koçtur kıştır, döldür yazdır” deyiminde ise kış ve yaz mevsiminin başlayacağı, koç katımı ve kuzulama mevsimi ile ifade edildiğini görmekteyiz.

Türklerin kurmuş olduğu devlet, boy ve oymakların bazılarında koyun adlarının kullanılmasının nedeni, Türk topluluklarının sosyo-ekonomik yaşam biçimleri içerisinde koyun yetiştiriciliğinin ön planda olmasıdır. Bu devletlerden birisi, adını Morkaraman'dan alan “Karakoyunlular Devleti” dir. Bir diğeri ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde egemen olmuş “Akkoyunlu Devleti” dir (Turgut Tok 30.04.2015 tarihli görüşme, Levent Kurgun 30.04.2015 tarihli görüşme).

Koyun; eti, sütü, peyniri ve yoğurdu ile Türk mutfağında özel bir yere sahip olmakla birlikte, yününden, derisinden, boynuz ve kemiklerinden de birçok giyim-kuşam ve ev eşyası yapılabilen bir hayvandır. Çobanların ifadelerine göre, koyunun sadece eti, sütü, derisi, yünü değil aynı zamanda gübresi de iyi bir kazanç kaynağıdır.

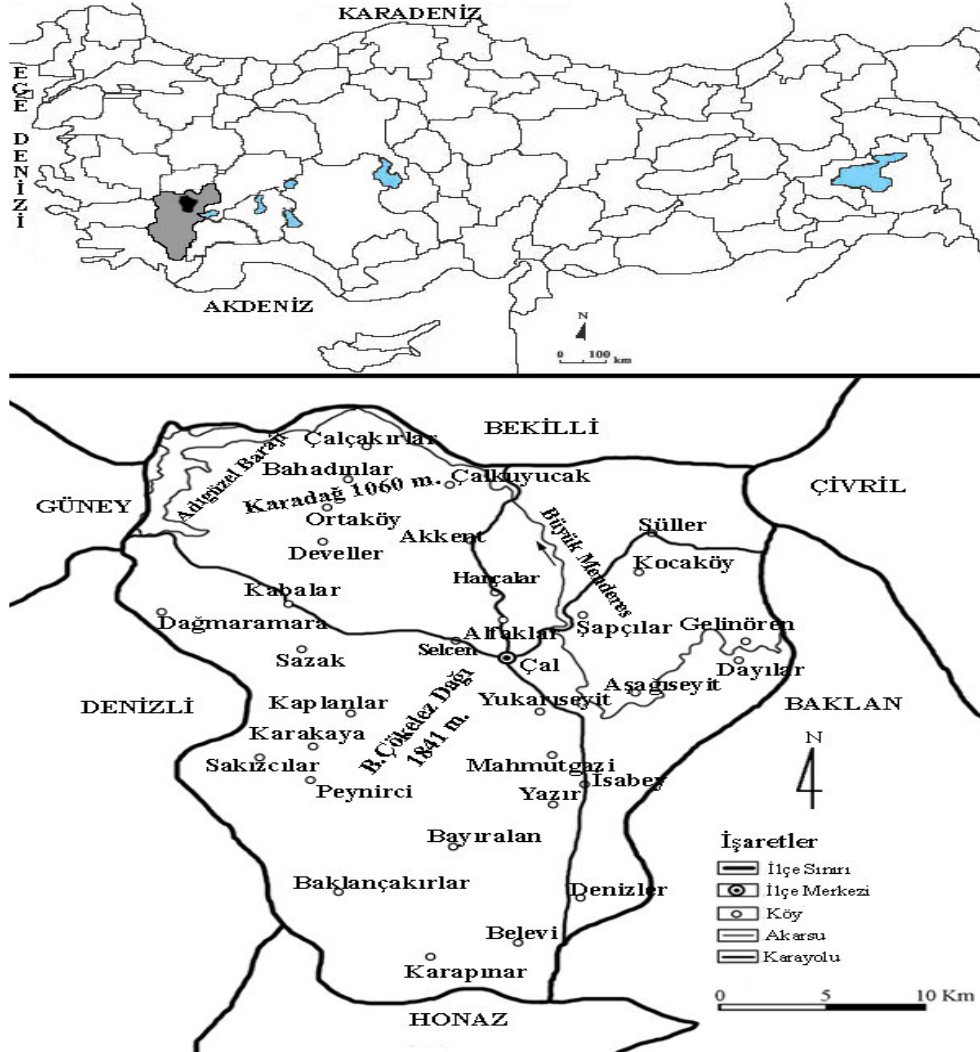
Aşağıseyit Köyü ve Coğrafyası

Ege Bölgesi'nin önemli bir sanayi, tarım ve kültür şehri olan Denizli, kendisine bağlı belli başlı ilçeleri ile ünlüdür. Denizli'nin kuzey sınırlarındaki en eski ve ünlü ilçelerinden birisi de Çal İlçesidir. Kuzeyinde Bekilli, güneyinde Honaz, batısında Güney ve Denizli Merkez İlçesi, doğusunda Çivril ve Baklan İlçeleri bulunmaktadır (Kadioğlu, 2008, s. 143). Bu köklü ilçeye bağlı olan Bekilli ve Baklan nahiyelerinin ilçe olması ile biraz küçülen Çal İlçesi, tarihsel ve kültürel öneminden hiçbir şey kaybetmemiştir. Halen ilçe merkezi hariç, sekiz kasaba ve yirmi üç köyden oluşan Çal İlçesi, Denizli İlinin en özgün ilçelerinden birisi konumundadır (Ekici, 2007, s. 474).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Harita 1: Çal İlçesi Lokasyon Haritası (Kadıoğlu, 2008, s. 144)

Ortalama 850 metre yükseklikteki bir yayla üzerinde bulunan Çal İlçesinin tarıma elverişli alanlarında genellikle bağcılık, dağlık alanlarında ise hayvancılıkla uğraşmaktadır. Yörede ormancılık da diğer bir geçim kaynağıdır. Çal İlçesi dalgalı bir arazi yapısına sahip olması açısından koyun yetiştiriciliğine oldukça elverişlidir. İlçenin en önemli geçim kaynakları arasında koyun yetiştiriciliği ilk sıraları almaktadır. “Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği”nin yapıldığı coğrafya genel olarak Yukarı Menderes havzası içerisinde kalmaktadır. Bu coğrafyanın koyun yetiştiriciliğine çok elverişli olması “Allah bu coğrafyayı koyun yetiştirilsin diye yaratmış” sözleri ile vurgulanmaktadır (Turgut Tok 30.04.2015 tarihli görüşme, Levent Kurgun 30.04.2015 tarihli görüşme).

Tarihte merkezi Demirci Köyü olan Çal yöresi, adını bulunduğu bölgenin coğrafi konumu itibari ile almıştır. Çal, Türkçe’de yüksek yer anlamında kullanılan bir kelimedir ve bu anlamı ile yöreye ad olmuştur. Çal kelimesi Anadolu’nun birçok yerinde ve Anadolu dışındaki Türk coğrafyasında da yer adı ve coğrafi terim olarak kullanılmaktadır. Çal yöresi, Oğuz Türkleri tarafından XI. yüzyıl başlarından itibaren yurt tutulmaya başlanmıştır. Yöreyi Mahmut Bey (Mahmut Gazi), İsa Bey, Hüsametdin Bey, İlyas Bey, Seyit Bey gibi uç Oğuz beyleri fethetmiştir (Turgut Tok 30.04.2015 tarihli görüşme, Levent Kurgun 30.04.2015 tarihli görüşme).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/14 Fall 2015

1176 Kumdanlı (Miryakefalon) Savaşı'ndan sonra yöreye Oğuz'un Yazır, Kayı, Beydili (Beğdili), Avşar (Afşar), İğdir, Kınık, Döğer (Döver), Peçenek, Yıva (Yuva), Bayat, Çavuldur (Çavundur, Çandır, Çavdır, Çavdur), Yüreğir (Üregir), Eymir (Eymür), Salur gibi boyları ve bu boylara bağlı Karamanlı, Çakırlar, Bahadınlar (Bahaeddinler), Kuyucak, Sülüler, Elvanlı, Kabalar, Hançalar, Alifakihler, Cabarlar, Şapçılar, Dayılar, İçikler, Çatalobalılar, Kaçarlar, Horzumlar, Sakızcılar, Toklar, Peynirciler, Sindeller, Kaplanlar, Demirciler, Köseliler, Seyitler, İkizli, Sarıkeçililer, Sarıtekeliler, Karalar, Hadımlar, Meller (Deliler), Büberler, İnallı (Eyneli) gibi oymaklar yerleşmiştir (Turgut Tok 30.04.2015 tarihli görüşme, Levent Kurgun 30.04.2015 tarihli görüşme). 1402'de Timur'un Anadolu seferi sonrasında yöreye ikinci Oğuz göçü gerçekleşmiş ve bölge tamamen Türkleşmiştir. Çal yöresi, Türk fethinden sonra Selçuklu, Germiyanlı, İlhanlı ve Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Osmanlı Devleti'nin iskân siyaseti sonucunda yöreye 1700'lü yılların başlarında Danişmendli Türkmenlerin yerleştirilmesi, bölgede bugünkü Oğuz yerleşimini şekillendirmiştir².

Yörenin merkezi durumundaki Demirci Köyü, 1862 yılında Çal adı ile ilçe merkezi durumuna gelmiş, 1923 yılında Denizli İline bağlanmıştır. 20. yüzyılın başlarında bucak merkezi olarak Çal İlçesi'ne bağlanan Bekilli, 1988 yılında teşkilatlanmasını tamamlayarak ilçe merkezi durumuna gelmiştir. Baklan da aynı tarihte Çal İlçesi'nden koparak bir diğer ilçe merkezi olmuştur. Bu yüzden konumuz sadece Çal ve yöresini değil aynı zamanda Baklan ve Bekilli yörelerini de içine almaktadır.

Çal İlçesine bağlı bir nahiye iken 1990 yılında ilçe haline getirilen Baklan İlçesinin kesin bir tarih olmasa da 1200'lü yıllarda Anadolu Selçuklu Devleti zamanında kurulduğu tahmin edilmektedir. 950 metre yükseklikte olan ilçe kendi adı ile anılan ve yaklaşık 92000 hektarlık bir alanı kaplayan ovanın doğu kenarına kurulmuştur. Afyonkarahisar İli ile Çal, Bozkurt ve Çivril İlçeleri'ne komşudur. 1211 ile 1243 yılları arasında yerleşmelerin olduğuna dair iddiaların bulunduğu Bekilli İlçesi'nin ortalama yüksekliği 850 metredir. Güneyinde Çal, batısında Güney, doğusunda Çivril İlçesi ve kuzeyinde Uşak İli bulunan ilçe, engebeli bir arazi üzerindedir.

Aşağıseyit Köyü Çal İlçesine bağlı 335 nüfuslu küçük bir köyüdür. Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Köyün kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, köyün kuruluşu ile ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bir rivayete göre, Ali Gazi adında bir kişi köyü kurmuş, diğer bir rivayete göre ise adı Seyit olan 2 amcaoğlu gelerek biri günümüzde Aşağıseyit Köyü olarak bilinen yere diğeri ise Yukarıseyit Köyü olarak bilinen yere yerleşmiş ve bu köylerde kalarak yaşamlarını devam ettirmişlerdir. Mahmut Gazi Köyü'nün alt kısmında bulunan eski mezarlıkta Aşağıseyit Köyü'nde yaşayan kişilerin atalarının mezarları olduğu yeni edinilen bilgiler arasındadır (Cengiz Okdem 23.08.2015 tarihli görüşme).

İsabeyoğulları ile anlaşamayan ve Danişment Türkmenleri soyundan olan atalarının 300 yıl önce bu topraklara geldiği ve dışlandıkları da bilinmektedir. Dışlanan atalarının, köyün şu andaki yerine yaklaşık 250 yıl önce geldiği iddia edilmektedir. Aşağıseyit Köyü'nde yaşayan kişiler kendi genlerinin Danişment Türkmenleri'nden gelme olasılığının büyük olduğuna inanmaktadır. Erzurum'dan Hatay Ovası'na inen atalarının, yerleşik hayata uyum sağlayamadıkları için Toros Dağları'nı aşarak önce Honaz'a, oradan da köyün şu anki yerine geldikleri düşünülmektedir. Yakın akrabalarının ise Eskişehir Seyitgazi İlçesinin, Sivas'ın, Adana'nın ve Denizli'nin (Honaz,

² **Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz.** Ali Rıza Yalman (Yalkın), *Cenupta Türkmen Oymakları-I, II* (Hazırlayan: Sabahat Emir). KBY, Ankara, 1977., Bahaeddin Ögel, *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, TTK Yayınları, Ankara, 1984., Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskânı*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1987., Tuncer Baykara, *Denizli Tarihi-II*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1969., Tuncer Gülensoy, "Orta Asya'daki Türk Yer Adlarının Anadolu'daki İzleri", *Milliyetçilik ve Milliyetçilik Tarihi Araştırmaları V. İlmî Kongresi, Tarih Boyunca Anadolu'da Türk Nüfus ve Kültür Yapısı (Tebliğler)*, Türk Yurdu Yayınları, Ankara, 1995.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Dedeköy-Baklan ve Çivril) bazı bölgelerinde Danişment kültürü ile yaşadıkları tahmin edilmektedir. Çanakkale Savaşı ve Kurtuluş Savaşı’nda köydeki yetişkin erkeklerin büyük bölümünün ölmesi akraba bağlarını kopartmıştır. Araya giren mesafe ve zaman git gide artmıştır (Turgut Tok 30.04.2015 tarihli görüşme, Levent Kurgun 30.04.2015 tarihli görüşme).

Asırlık Bir Sevda Öyküsü

Sudan koyun atlatma yarışlarının başlangıcını, 1698 yılında çıkarılan zorunlu iskânla ilgili fermanın sonucu olarak, Dânişmendli Türkmenleri’nin yöreye yerleştirilmesine kadar götürmek mümkündür. 1701 yılında Hanbad (Çardak Ovası), Çölabad (Dinar-Dazkırı Bölgesi) ve Baklan Ovası’na Danişmendli Türkmenleri’nin Gölegir, Sermayelü, Kaşıkçı, Büyük Süleymanlu, Küçük Süleymanlu, Sindel, Civanşir, Harbendelü (Harmandalı) oymakları yerleşmiştir. Sindel Oymağı, Baklan Ovası’nın güney ucunda iskân edilmiştir. Hayvancılıkla geçinen Sindel Oymağı, coğrafi şartların uygun olmaması sebebi ile kısa bir süre sonra yaklaşık olarak 8 km kuzeye, bugünkü Aşağıseyit ve Yukarıseyit Köylerinin bulunduğu yere taşınmışlardır. Bu köyler, Büyük Menderes Nehri’nin kenarında bulunmaktadır (Turgut Tok 30.04.2015 tarihli görüşme, Levent Kurgun 30.04.2015 tarihli görüşme).

Aşağıseyit Köylülerinin ataları koyun karşılığında yaylalarını verdikleri ve tarımcılıkla uğraşmaya başladıkları günden bugüne kadar koyunu kutsal bir hayvan olarak korumuşlar ve yaşamlarının içinde önemli bir yer edinmesini sağlamışlardır. Sudan koyun atlatma yarışlarının asırlardır sürmesinin bir nedeni olarak da bu koyun sevdası gösterilmektedir.

“Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışları” asırlardır geleneksel olarak sürdürülmektedir. Bu yarışlarda sadece koyunlar sudan atlatılmakla kalmaz aynı zamanda Yörük yaşam biçimi de canlandırılır. Bu yüzden bu etkinliğin adına “Yörük Şenliği” de eklenmiştir. Koyunun sudan atlatılması esnasında çobanlar, koyunlarının sadakatini ve sevgisini ispatlamaya çalışırlar. Bu şenlik hem ölümsüz bir aşkı anma töreni hem de sağlıklı hayvanlar yetiştirmenin gurur göstergesidir.

Yörede iki farklı rivayete inanılmaktadır. Birinci rivayete göre, bir ağa kızına âşık olan Karakoyunlu aşiretinden Mehmet isminde bir çoban vardır. Bu çoban Çal yöresine yerleşen Oğuz beylerinin birinin büyük koyun sürüsünü dağlarda, ovalarda otlatan ve yörede çok sevilen bir çobandır. Çoban Mehmet ile bu beyin kızı olan Zeynep birbirlerine âşık olur. Ancak, Bey’den kızını isteyen çoban Mehmet umduğunu bulamaz. Bey, kızı Zeynep’i çoban Mehmet’e vermez. Çoban Mehmet’in ısrarlarına dayanamayan ve kızını da vermek istemeyen Bey, çoban Mehmet’e tek bir şartla kızını vereceğini söyler. “Eğer koyunları 3 gün boyunca sadece tuz ile besleyip 3. günün sonunda Büyük Menderes Nehri’nden su içirmeden karşıya geçirirsen kızımı sana vereceğim” der. Çoban Mehmet’in sevdiği kıza kavuşması için başka çare kalmamıştır, bu yüzden Bey’in şartını kabul eder. Çoban Mehmet koyunlarını 3 gün boyunca tuz ile besler, tek umudu ise sürünün lideri olan kara koyundadır. Kara koyunun kulağına her gün sabah-akşam fısıldayarak yalvarır. “Benim için, aşkım için su içme. Ben ne dersem onu yap. Ben suya atlayınca arkamdan sen de atla, ancak su içmeden karşıya geçmen şart” der. Çoban Mehmet kara koyunu, allı-morlu renklere boyar ki diğer koyunlardan ayırt edilebilsin. Her gün elleri ile kara koyunu besler, yanından hiç ayırmaz. Bu yüzden sürünün lideri olan bu allı-morlu renklere boyanarak süslenen koyunlara “el koyunu” adı verilmiştir.

Çoban Mehmet 3. günün sonunda koyunları Büyük Menderes Nehri’nden su içirtmeden karşı tarafa geçirir. Çoban Mehmet, Bey’inin şartını yerine getirmiştir. Ancak Bey sözünde durmaz ve kızını gene de çoban Mehmet’e vermez. Su içmeden karşı tarafa geçen koyunların hepsi susuzluktan ölecek telef olurlar. Bey kızı Zeynep aşkıdan hasta olup yataklara düştüğü için çoban Mehmet o yöreden kovulur. Çoban Mehmet’in kovulması ile birlikte Bey kızı Zeynep amansız bir

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

hastalığın pençesinden kurtulamaz ve ölür. Bunu duyan çoban Mehmet ise mecnun gibi ömrünü dağlarda koyunlarına kaval çalarak geçirir (Kara, 2012, s. 49-50). Bu aşk öyküsünün hatırasını yaşatmak için ise Aşağıseyit Köyü ve çevre köylerdeki çobanlar, her yıl Ağustos ayının sonlarında kendi aralarında bir yarış düzenleyerek çoban Mehmet'in büyük aşkına saygılarını gösterirler.

İkinci rivayete göre elinde kavalı ile her gün sürüsünü otlatan bir Yörük çobanı ile oymak beyinin kızı arasında bir sevgi bağı vardır. Yörük çobanı oymak beyinin kızını kendisine vermeyeceğini bilir. Bu yüzden sevdasını içinde besler ancak kavalını konuşur. Çoban sustukça kavalından çıkan ses o kadar büyüleyici bir hal alır ki, oymak beyinin kızı adeta bu sese sevdalanır. Zaman geçtikçe de Yörük çobanı ile oymak beyinin kızı kavalın sesi ile anlaşmaya başlar. Bu durumun farkına varan köylüler bu sevdanın kavuşma ile sonuçlanmayacağını düşünüp çok üzümler ve oymak beyini bu durumdan haberdar ederler. Oymak beyi aslında çobanı sevmektedir ancak kızını mutlu edemeyeceğini düşündüğü için bu sevgiye karşı çıkmaktadır. Oymak Beyi kızının bu sevgiden vazgeçmesi için çözüm aramaya başlar.

Günlerden bir gün, çobanın sürüsü dağda hırsızların saldırısına uğrar. Hırsızlar çobanı etkisiz hale getirmek için ellerini ve ayaklarını bağlarlar. Sürüyü çalıp götürmek isteyen hırsızlar sürüyü hareket dahi ettiremez. Hırsızlar bu durumun nedenini çobana sorduklarında ilginç bir cevap ile karşılaşılır. “Benim sürüm benim kavalımın sesi ile hareket eder, ellerimi çözerseniz onlara kaval çalarım” diyerek hırsızları ellerini çözmeye ikna eder. Elleri çözülen çoban kavalı ile yanık yanık çaldığında bu sesteki oymak beyinin kızı yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu anlar. Babasına bu durumu anlatır ve tüm köye haber salınarak çobanı kurtarmaya giderler. Sürünün başına bir iş gelmeden hem sürü hem de çoban kurtulur. Sürünün çobanın kaval sesini duymadan hareket etmemiş olması oymak beyini, oymak beyinin kızının kavalın sesinden yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğunu anlaması da köylüleri çok etkiler. Çobanın tüm köy halkı tarafından takdir görmesi oymak beyini de yumuşatmıştır ve çobandan kızına olan sevgisini ispatlamasını ister. Bu ispatlama işleminde çoban gene koyunları ile bir sınava tabi tutulmuştur. Çoban sevgisini ispatlamak için oymak beyinin söyleyeceği her şarta hazırdır. Oymak beyi çobandan sürüsüne üç gün boyunca hiç su içirmeden tuz yalatmasını ve sonrasında da Büyük Menderes Nehri'nden tek damla su içirmeden karşıya geçirmesini ister. Çoban, başka çaresi olmadığı için bu şartı kabul eder.

Çobanın en büyük korkusu ise kara koyunun toy olmasıdır. Çoban, Bey'in isteğini yerine getirir ve sürüye üç gün boyunca su vermeden tuz yalatır. Üçüncü günün sonunda dağdan indirdiği sürüyü Büyük Menderes Nehri'nin kıyısına getirir. Koyunlar susuzluğun verdiği heyecanla nehre doğru koşarken çoban kavalını çalmaya başlar ve tüm sürü olduğu yerde kalakalır. Ancak kara koyun çobanın da korktuğu gibi kaval sesine aldırılmadan suya doğru koşmaya devam eder. Daha sonra çoban kavalını daha da yanık çalmaya başlar, kara koyun tam nehrinden su içmek üzere iken nehrin kıyısında durur ve bir çobana bir de suya bakar. Kara koyun, kavalın sesinden o kadar çok etkilenmiştir ki su içmeden sürünün yanına geri döner. Daha sonra sürü ile beraber çobanın kaval sesi eşliğinde Büyük Menderes Nehri'nden su içmeden karşıya geçerler. Böylesine zorlu bir sınava geçen çobana, oymak beyi verdiği sözü tutarak kızını verir (İsmail Kara, 14.03.2015 tarihli görüşme).

Rivayetlere göre o günden bugüne Aşağıseyit Köyü'nde çobanlar hem çobanın ölümsüz aşkına saygı için hem de çobanlık mesleğinin şanı için sudan koyun atlatma yarışı düzenlemektedir. Anadolu'nun en eski geleneklerinden birisi olan sudan koyun atlatma yarışı başlangıçta 3-5 çobanın bir araya gelerek, kendi aralarında bahse girmeleri ile düzenledikleri küçük çaplı bir eğlence iken (Bkz. Fotoğraf: 1-2-3) bu yarışlara yerel yönetimlerin, birliklerin, odaların, derneklerin ve Pamukkale Üniversitesinin sahip çıkması ile günümüzdeki durumunu almıştır ve adını uluslararası düzeyde duyurmayı başarmıştır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Fotoğraf 1-2-3: 1980'li Yılların Başlarında Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği (İbrahim Yüksel Arşivi)

Sudan Koyun Geçirme Yarışı ve Yörük Şenliği

“Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği”nin hazırlıkları günler öncesinden başlamaktadır. Öncelikle köyün ileri gelen çobanları (yaşlı ve tecrübeli) bu etkinliğin hangi tarihte olacağını belirlemek üzere toplanırlar. Genellikle ağustos ayının son hafta sonuna denk getirilen bu etkinlik bazı durumlarda (aynı tarihe bayram denk gelmesi durumunda) bir hafta öncesinde ya da sonrasında düzenlenmektedir. Bu toplantıda çobanlar arasında görev dağılımı yapılır. İlk iş etkinliğin tarihinin ilan edilmesi ve duyurulması işidir. Bu aşamada eskiden tellallar kullanılırken daha sonra ilan, afiş ve davetiye yolu ile duyurulma işlemi gerçekleştirilmiştir. Günümüzde ise bunlara ilaveten son 3 yıldır çoban ve koyunlarının özellikle Denizli kent merkezinde yürüyüş yaparak duyuru yapmaları daha etkili bir teknik olarak kullanılmaktadır. Bayramyeri merkezinde toplanan çobanlar, el koyunları ve çoban köpeklerini meraklı bakışların arasında Delikli Çınar Caddesinden yürüterek Denizli Büyük Şehir Belediyesinin önüne kadar getirirler ve burada bir basın toplantısı düzenleyerek “Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği”ne tüm halkı davet ederler. Hatta Denizli merkezinde bulunan küçük süs havuzlarında koyun atlatma denemeleri yapılarak Denizlililere küçük bir gösteri yapılmaktadır (Bkz. Fotoğraf: 4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15). Ayrıca yarışlara katılmaları için kış aylarında Datça’da hayvanlarını besleyen, yaz aylarında ise Denizli Çökelez Dağı Yüglük Yaylası’na göçen Sarıkeçili ve Erkekli Yörükleri’ne de haber verilir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/14 Fall 2015

Fotoğraf 4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15: Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlama Yarışı ve Yörük Şenliği'nin Denizli'deki Tanıtımından Görüntüler

Bu yarışlara katılacak olan çobanlar el koyunlarını bir yıl öncesinden ya da daha kuzu iken seçmeye başlarlar ve bu doğrultuda eğitim vererek beslerler. El koyunu olacak nitelikleri taşıyan kuzu çobanın peşinden hiç ayrılmaz, sürekli onunla birlikte hareket eder. Bu özellikteki kuzuları el koyunu olarak yetiştiren çobanlar ise bunların satışından da güzel bir gelir elde ederler. Ancak çobanlar kendileri yarışlara katılacak ise o nitelikteki kuzuyu satmadığı gibi “benim el koyunu olacak kuzuya şu kadar çok para verdiler ama ben vermedim” diyerek sohbetlerinde övünerek bahsederler.

Çobanların maharetini, koyunların cesaretini gösteren bu yarış aynı zamanda çobanlık kültürünün bir uzantısıdır. El koyunu yıl boyunca çoban ile birlikte bir yaşam sürer. Çoban el koyununu eli ile besler ve diğer koyunlardan farklı olarak, fındık, fıstık, çavdar, şeker gibi besinler vererek sürekli peşinden gelmesini sağlar. El koyununun en önemli özelliği, sürüyü çobanın isteği doğrultusunda yönlendirmesidir. Bu yüzden sadece yarışlar için değil aynı zamanda sürüyü bir yerden başka bir yere taşımak için de el koyunu kullanılmaktadır.

Yarıştan bir gün önce çobanın en yakın arkadaşı olan el koyunu çeşitli şekiller verilerek kırkılır ve sarı, kırmızı, mavi, pembe, mor renklerde boyanır, boncuklar, çanlar takılarak süslenir ve yarışlara hazır hale getirilir. Aynı zamanda görsel bir şova dönüşen yarışlarda el koyunları sürüdeki diğer koyunlardan oldukça farklıdır. Daha bakımlı ve gösterişli olan el koyunu renklendirilip süslendiğinde (Bkz. Fotoğraf: 16-17-18-19-20) adeta bir gelin edası ile davranmaya başlar. Daha sonra köy meydanında gezdirilen el koyunu artık yarışa hazır olduğunu ilan eder gibi rakiplerine meydan okur.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Fotoğraf 16-17-18-19-20: El Koyunlarının Boyanıp Süslenmesi

Çobanlar kendi hazırlıklarını yaparken yerel yönetimler de diğer taraftan tören alanını yarışlar için hazır ederler. Yerel olarak düzenlenmesine rağmen her yıl izleyici sayısında ciddi bir artış olan yarışlar için yapılan hazırlıklar arasında hakem heyetinin oturacağı yer, seyircilerin yarışları daha net izleyebilmeleri için platformlar, tören esnasında satış yapacak olan esnafın kullanacağı yerlerin hepsi günler öncesinden belirlenir. Ayrıca Yörüklüğün simgesi olan kara çadırlar kurulur (Bkz. Fotoğraf: 21-22-23-24). Yarışlar için hazır olan el koyunlarının bazıları Büyük Menderes Nehri'ne getirilir ve yarış öncesi bir prova gerçekleştirilir. Acaba el koyunu suya atlayacak mı-atlamayacak mı? diye denemeler yapılır.

Fotoğraf 21-22-23-24: Yarışlar İçin Çevre Düzenlemesi

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/14 Fall 2015

Geçmişte yarışlardan bir gün önce köyün gençleri tarafından yarışı izlemeye gelen protokol üyelerine ikram edilmek üzere pişirilecek geleneksel bir yemek olan keşkek için keşkeklik buğdaylar davul zurna eşliğinde dövülürdü. Dövülen buğdaylar genç kızlar tarafından ayıklanır ve ertesi gün pişirilerek ikram edilirdi. Ancak günümüzde bu yemek değirmenlerde öğütülen buğdaylar ile yapıldığı için bu gelenek ortadan kalkmıştır. Geçmişte bu yarışlar sadece Aşağıseyit Köyünde değil aynı zamanda Yukarıseyit Köyü, Hançalar Kasabası, Baklan İlçesi ve bölge köylerinde de yapılmaktaydı (Turgut Tok, 30.04.2015 tarihli görüşme).

Yarışlara olan talebin artması ile Cumartesi ve Pazar günü olarak gerçekleştirilmeye başlanan Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği'nde özellikle yerel sanatçılar sahne almakta ve yöre halkı hasat mevsimini eğlenceli bir şekilde geçirmektedir. Törenlere, civar yerleşim yerlerindeki çobanların da katılması aslında bu etkinliğin sadece Aşağıseyit Köyü'ne ait olmadığını aynı zamanda o coğrafyanın da bir kültürel etkinliği olduğunun bir kanıtıdır. Çal, Bekilli, Baklan, Çivril, Karahallı (Uşak), Güney İlçeleri ve bu ilçelere bağlı köylerden çok sayıda sürü sahipleri yarışları katılımcı ve seyirci olarak oldukça yakından takip etmektedir.

“Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği” Aşağıseyit Köyü'nün yaklaşık 1 km doğusunda yer alan Büyük Menderes Nehri'nin “çevrik” adı verilen bölümünde gerçekleştirilmektedir. Yarışlar Aşağıseyit Köyü sınırları içerisinde bulunan Aşağıseyit ve Yukarıseyit Köylerinin kurucusu olan Kurt Ali ve Şehit Gazi'nin mezarlarının ziyaret edilmesi ile başlar, dualar okunarak kurbanlar kesilir. El koyunları öncülüğünde toplanmaya başlayan sürüler ve çobanlar sabahın erken saatlerinde Büyük Menderes Nehri etrafına toplanırlar. Saat 09: 00 ile 09: 30 arasında başlayan yarışlar hiç ara vermeden saat 15: 00'a kadar sürer.

Sabah yarışlar başlamadan önce temsili Yörük göçü gerçekleştirilir. Her yıl yarışlarda bir “İlbey” seçilir. Bu İlbey deve sırtında ya da at sırtında temsili Yörük göçünü başlatır (Bkz. Fotoğraf: 25). Boyunlarına dastar (sarı renkli bir örtü) adı verilen ve Yörüklüğün simgesi olarak kabul edilen bir çeşit poşu bağlayan yerel yöneticiler de göç katarında bulunan at, eşek ve develere binerek çoban köpekleri ve koyun sürüleri ile birlikte çan ve kaval sesleri ile Büyük Menderes Nehri etrafında gezerler. Yörük katarındaki kişilerin izleyicileri selamlamasının ardından temsili Yörük göçü biter ve yarışlar başlar. Her yılki yarışlarda değişmekle birlikte yaklaşık olarak 30 ile 50 yarışçı yarışmaya kaydolmaktadır. Bazı çobanlar farklı el koyunları ve sürüler ile iki hatta üç defa yarışa katılmaktadır. Yaklaşık olarak beş bin kişi bu yarışları izlemeye gelmektedir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Fotoğraf 25: At Sirtında Gezen İlbey

Neticede bir eğlence olmasına rağmen yarışma olarak varlığını sürdüren sudan koyun atlatma etkinliğinin güvenilir bir şekilde gerçekleşmesi ve sağlıklı bir sonuca ulaşması oldukça önemlidir. Bu yüzden yarışa katılan bölgeler de göz önünde tutularak herkesin itimat ettiği ve tecrübeli çobanlardan, tek sayıdan (5 ya da 7 kişilik), bir hakem heyeti oluşturulur. Son yıllarda hakem heyeti arasına yerel yönetimlerden, birliklerden, odalardan, derneklerden ya da üniversiteden bir temsilci dâhil edilmektedir. Hakem heyeti yarışlardan önce yarışmacıların sırasını belirlemek için bir kura sistemi hazırlar ve çobanlar kendi çektikleri kura ile kaçınıcı sırada yarışacaklarını belirlerler.

Yarışma günü erkenden yarış alanına gelen çoban ve koyun sürüleri kendilerine bir ağaç gölgesi ya da koyunları tören alanına taşıdıkları traktörlerin römorkları altında gölge bir yer bulurlar. Son yıllarda tören alanının düzenlenmesinde bir takım değişiklikler yapıldığı için çitler ile çevrilmiş özel alanlar da koyunların beklemesi için düzenlenmiştir. Ayrıca bu alanlarda yarışlara katılmasa da el koyunları gibi boyanıp süslenen keçiler de yer almaktadır (Bkz. Fotoğraf: 26-27-28-29). Çobanlar yarışta sıranın kendilerine gelmesini koyunlarının yanında bu alanlarda beklerler. Çoban eşleri ve anneleri de buralarda yedek çoban kıyafetleri ile beklerler ki Büyük Menderes Nehrinin soğuk suyuna girip çıkan çobanların üzerlerini değiştirmeye yardımcı olurlar.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/14 Fall 2015

Fotoğraf 26-27-28-29: Yarış İçin Sırasını Bekleyen Koyunlar ve El Koyunu Gibi Boyanıp Süslenen Keçi

Çobanlar yarışlar için sadece el koyunlarını süsleyip hazırlamakla kalmaz aynı zamanda kendileri de özel olarak giyinip hazırlanırlar. Çobanlığın simgesi olan azık torbalarını sırtlarına takarlar, boyunlarına ve kafalarına dastar bağlayarak ayaklarına çizmelerini giyerler (Bkz. Fotoğraf: 30-31-32-33-34-35). Aşağıseyit Köyü'ndeki kadınların marifetlerini gösterdiği azık torbaları³ başka bir çalışmaya konu olacak derecede zengin bir motif ve desen birikimine sahiptir.

³ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Ayşegül Koyuncu Okca, "Geleneksel Dokuma Örneklerinden Azık Torbaları-The Examples of Traditional Weavings: Food (Azık) Bags", VI. Uluslararası Türk Kültürü, Sanatı ve Kültürel Miras Sempozyumu/Sanat Etkinlikleri (Arkeoloji, Sanat Tarihi, Mimari, Bilim, Tarih, Edebiyat, Sanat ve Folklor)-VI. International Turkic Culture, Art And Cultural Heritage Symposium/Art Activity (Archaeology, History of Art, Architecture, Science, History, Literature, Art and Folklore) (17-21 Eylül/September 2012 Milano/İtalya), Anka Basım Yayın Ltd. Şti., b.y.y.y., s. 171-176.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Fotoğraf 30-31-32-33-34-35: Çobanlar ve Azık Torbaları

Yarışmanın başlaması ile tüm izleyiciler pür dikkat çobanı, çobanın ardından el koyunu ve sürünün gelişini seyretmeye başladılar. Biraz tepelik olan alandan koşturarak gelen çoban aynı

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/14 Fall 2015

zamanda kendince bir takım işaretler yaparak ve sesler çıkartarak el koyunu ve sürüyü çağırır. Sürünün arkasından çobanın arkadaşları da sürünün daha hızlı koşarak nehre girmesine yardımcı olmak için sürüyü kovalarlar ancak bu kişilerin koyunlara elle müdahale etmesi kesinlikle yasaktır. Bazen ellerindeki çubukları yere vurarak koyunları korkutup koşmalarını sağlarlar (Bkz. Fotoğraf: 36-37).

Fotoğraf 36-37: Yarışların Başlangıç Noktasından Koyunların Sürülmesi

Bazı çobanlar çok hızlı bir şekilde koşarlar bu yüzden el koyunu ve sürü geride kalır. Çoban ile aralarında gereğinden fazla mesafe kalan koyunlar genelde suya atlamazlar ya da koşarak geldikleri Büyük Menderesin kenarında aniden durarak beklemeye başlarlar. Bazen bu bekleyiş süresi uzar ve buz gibi suya girmiş bulunan çoban arkasından el koyunu ve sürünün atlayıp atlamadıklarını merak eder. Bu bekleyiş çok fazla sürmez çünkü çoban arkasına bakmamak için kendini zor tutar. Çünkü çoban geri dönüp baktığında koyunlar geri kaçarlar. Bu yüzden çoban suya atladıktan sonra seyirciler “arkana bakma, dönme arkana” diyerek çobanı uyarırlar. Eğer belli bir süre bekledikten sonra el koyunu ve sürü suya atlamazsa hakemler tarafından anons yapılır ve çobana sürüsünü geri çekmesi söylenir.

Çoban büyük bir hızla atlamış olduğu buz gibi sudan geriye dönerek sudan çıkmak ve el koyunu ile sürüsünü yarıştan çekmek zorunda kalır. Bu aşamada seyircilerden yuhalamalar ve tepkiler başlar. “Sen bu koyunu al da kasaba götür, Önümüz kurban bayramı el koyununu yatır bıçağın altına, El koyunu beslemeyi kolay mı sandın?, Hiç mi fındık-fıstık yedirip koyunu kendine bağlamadın?” şeklindeki tepkileri her ne kadar da çobanlar duymasa da seyirciler arasında söylenmektedir. Ayrıca yarışlarda el koyunu suya atlamadan sürü suya atlar ise çoban başarısız sayılır. Koyunların suya girmeden önce korkup ürkmemesi için ortalık sessizleşir ancak el koyunu suya atladığında seyirciler arasında neşe çığlıkları atılmaya başlar. Büyük Menderes Nehri el koyununun nehre atılması ile birlikte bir renk cümbüşüne ev sahipliği yapar ve çoban ile el koyununun arkadaşlığına tanıklık eder (Bkz. Fotoğraf: 38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49). Bu kareler fotoğraf çekmek için gelen misafirler için kaçırılmayacak bir fırsattır. Daha sonra kıyıya çıkan çoban, el koyunu ve sürü diğer tura kadar dinlenmek için kendilerine ayrılan gölge alanlara geçerler.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Fotoğraf 38-39-40-41-42-43-44-4-46: El Koyunlarının Nehre Atlaması

Fotoğraf 47-48-49: Atlama İşlemini Başarı İle Gerçekleştirmiş Çobanlar ve El Koyunları

Kurallar gereği önce çoban suya atlar ardından el koyunu ve daha sonra da sürü suya atlar. Çobanın arkasından en kısa sürede, tereddütsüz suya atlayan el koyunu çobana derece kazandırır. Asıl olan el koyunun atlamasıdır. Sürü, çobanın ve el koyunun ardından suya atlamasa da olur. Kronometre tutularak el koyununun ne kadar sürede çobanın ardından atlacağı hakem heyeti tarafından not edilir ve ikinci ve üçüncü tur için sıralama bu zaman çizelgesine göre yapılır (Bkz. Fotoğraf: 50). İkinci ve üçüncü turda süre daha önemlidir. En kısa sürede suya atlayan el koyunun sahibi çoban birinci olur ve sırası ile ikinci-üçüncü belirlenir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/14 Fall 2015

Fotoğraf 50: Hakemlerin Yarışı Değerlendirmesi

Günümüzde koyunların eylül kırkımı öncesi yünlerinin yıkanması için de yapılan bu yarış da asıl önemli olan el koyununun suya atılmasıdır. Genelde el koyunu suya atladıktan sonra tüm sürü de suya atlar ancak atlamadığı zamanlarda da çoban o turu geçmiş sayılır. Ancak çobanların ardından nehri geçen koyun sürüleri sadakatlerini sergiledikleri için çobanlar hem el koyunun hem de sürünün sudan geçmesini isterler ve bunun için gayret gösterirler. Yarışlar sırasında sürüler suya atarken ve atladıktan sonra cazgır eşliğinde maniler söylenir, davul ve zurna çalınır. Yarışın cazgırı tarafından her çoban ve sürüsü için ayrı ayrı maniler okunur. Aşağıseyit Köyü sudan koyun atlatma yarışlarının vazgeçilmezi arasında yer alan Baklan'lı Beşli lakabı ile tanınan İsmail Kara (Bkz. Fotoğraf: 51-52-53) cazgır olarak yarışların simgesi haline gelmiştir. İsmail Kara'nın (Baklan'lı Beşli Dayı) yarışlar sırasında söylediği dörtlüklerden birkaç tanesi aşağıda örnek olarak verilmiştir. İsmail Kara'nın (Baklan'lı Beşli Dayı) kendisi bizzat başka bir çalışmaya konu olacak derecede zengin bir kültürel birikime sahiptir.

Fotoğraf 51-52-53: Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışının Cazgırı İsmail Kara (Baklan'lı Beşli Dayı)

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Baklan'dan çıktım yola,
Yarışa geldim köyleri saya saya,
Namımı sorarsanız beşli,
Adımı da sorarsanız İsmail Kara.

Ak üzüm asmasıyım,
Nazilli'nin basmasıyım,
Bu beşliyi sorarsanız,
Böyle konuşmanın hastasıyım.

Kızların ince gaşlısı,
Erkeklerin siyah saçlısı,
Goyun beslersen de besle,
Üveselerin⁴ mor başlısı.

Şu Baklan ovalarında ekinleri biçerim,
Yârin kınalı ellerinden zehir de olsa içerim,
Etrafını sular çevirse de,
Senin gibi yâri alıp sırtım geçerim.

Şu beş parmak dağlarında koyunlar yayılır,
Akşam olunca evlerine dağılır,
Bu yalan dünyada sevdiğini alanlar,
Karyolaya varmadan sarılır,
Alamayanlarda aklına kahredip,
Yüz aşağı yatar darılır.

Şu beş parmak dağlarına çadırlar dizilmiş,
Aşkını çekenlerin benzi solmuş,
Ne ettim bu gadir Mevla'ma bilmeden,
Köyde bu kadar kız varken,
Dağ köylerine yazımı yazmış⁵.

⁴ Süt verimi çok olan bir tür koyun cinsi.

Kasabın elinde satır,
Kalmadı yalan dünyada kimsede hatır,
Suya girmeyen goyunları,
Kasabın önüne yatır (İsmail Kara, 14.03.2015 tarihli görüşme).

İsmail Kara'nın (Baklan'lı Beşli Dayı) manileri eşliğinde devam eden yarışlarda eğer ilk turda el koyunu ve sürü suya atlamadıysa yarıştan diskalifiye olur. Yarışlar sonucunda suya atlayan el koyunu ve sürüler ikinci ve üçüncü turda da yarışmayı hak ederler. El koyunun atlaması ile birlikte Büyük Menderes Nehri koyunun boyandığı renklerin solması yüzünden kırmızıya, mora dönüşür. Büyük mutluluk yaşayan çobanlar suya atlamış olan el koyununu nehrin ortasında kucaklayarak ve öperek ona teşekkürlerini sunarlar. Aynı zamanda bu durum fotoğraf çekenler için de çoban ve koyunun arasındaki bağı simgeleyen güzel bir kare anlamına gelir (Bkz. Fotoğraf: 54-55-56-57-58-59).

Fotoğraf 54-55-56-57-58-59: Suya Atlayan El Koyunlarının Çobanlara Yaşattığı Mutluluk

Üçüncü turun sonunda ilk üçe giren çobanlara cumhuriyet altını, hayvan yemi hediye edilir. Son yıllarda yarışmaya katılımı artırmak için yarışa kayıt yaptıran tüm çobanlara kepenek hediye edilmektedir (Bkz. Fotoğraf: 60). Ayrıca küçük çapta en güzel çoban kıyafeti, en iyi kaval çalma, en güzel çoban köpeği (Bkz. Fotoğraf: 61-62-63) ve en hızlı koyun kırkma yarışları da düzenlenir ve dereceye girenler çeşitli hediyeler ile ödüllendirilir. Tüm bu yarışlarda asıl olan dereceye girmek değil, bu kültürel aktarıma katkı sağlamaktır.

⁵ Dağ köyündeki bir kızla evlenmiş olan İsmail Kara (Baklan'lı Beşli Dayı) bu durumu manilerinde bir serzeniş olarak dile getirmektedir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Fotoğraf 60: Yarışa Kayıt Yaptıran Tüm Çobanlara Hediye Edilen Kepenek

Fotoğraf 61-62-63: En Güzel Çoban Köpeği Yarışması

Yarışmalar tamamlandıktan sonra hep birlikte şölen alanına geçilir. Burada hazırlanmış olan keşkek misafirlere çadırlarda ikram edilir. Yarışmalarda dereceye girenler, ilan edilir ve ödülleri takdim edilir. Daha sonra mahallî sanatçılar ve oyun ekipleri gösterilerini sunarlar, gecede eğlenceler devam eder. Çobanların el koyunları ile aralarında olan bağ çocuklarına da geçmektedir. Çocuklar da el koyunu olarak yarışa girmeyecek olsa da kuzuları el koyunları gibi boyayıp süsleyerek yarış alanında gezdirirler (Bkz. Fotoğraf: 64).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/14 Fall 2015

Fotoğraf 64: Çoban Çocukları ve El Koyunu Olmaya Aday Kuzusu

Çevre il ve ilçelerden yarıya onlarca çoban ve binlerce seyirci katılır. Seyirciler arsında yerli ve yabancı fotoğraf sanatçıları, belgesel yapımcıları ve basın önemli bir yer alır. Hatta son yıllarda fotoğraf çekecek kişiler için özel yerler ayrılmaktadır. Fotoğraf yarışmalarında Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliğinde çekilen fotoğraflar genellikle derece almaktadır. Bu durum her geçen yarışta fotoğraf çekmeye gelenlerin sayısını da artırmıştır. Bu özel yarış küçük çaplı birçok belgesele konu olmuştur.

Sonuç

Türk halk kültürünün dinamikleri arasında Denizli-Çal yöresinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Aşağıseyit Köyü'nde yüzyıllardan beri süre gelen sudan koyun atlatma yarışı gerek köyün gerek Çal ilçesinin gerekse Denizli'nin simgeleri arasında yerini almayı başarmıştır.

Türk kültür tarihinde koyun önemli bir yere sahiptir. Orta Asya Türk kurganlarında görülen koyun figürleri koyunun Türk kültüründe ayrı bir yeri ve önemi olduğunu göstermektedir. Hakanların hediye amaçlı birbirlerine koyun gönderdikleri bilinmektedir. Türklerdeki hayvan sevgisi (koyun sevgisi) toplumdaki birlik ve beraberlik ruhunun göstergesi olarak kullanılmıştır. Yaşamın her alanında koyunun her türlü özelliğinden yararlanmayı kendilerine meslek edinmiş bir toplumda bu yarış aslında koyunun Türk kültüründeki yeri ve önemini çok güzel açıklamaktadır.

Yörüklük geleneğinin bir parçası olan ve çobanın en yakın arkadaşı olan el koyunu çobandan ayrılmayarak vefasını göstermekte onun arkasından suya atlaması ile de cesaretini belgelemektedir. Arkasından sürüyü sürükleyen el koyunu aslında sadece yarışlar için beslenmez aynı zamanda koyunlar sürü halinde bir yerden başka bir yere taşınmak istendiğinde el koyunu ile çekilerek sürünün kolayca yer değiştirmesi sağlanır.

Çoban Mehmet'in öyküsü ve öykünün kaynaklık ettiği sudan koyun atlatma yarışının yaşatılması ve asırlar boyunca aktarımının sağlanması için bir takım teşebbüslerde bulunulması

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

gerektiği muhakkaktır. Salt bir yarış olarak değerlendirilmesi oldukça yanlış olan bu yarışlar aslında farkında olunmadan topluma birlik ve beraberlik mesajını da vermektedir. Görmeye, izlenmeye, yaşamaya değer bu geleneksel eğlencenin UNESCO'nun “Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi”ne alınması için yapılan girişimler ve bu yarışlara UNESCO'dan temsilcilerin davet edilmesi bölge tanıtımı için yapılan çabaların başında gelmektedir. Bu yarışları özellikle yurt içinden farklı şehirlerden gelen basın ve fotoğraf sanatçıları yakından takip etmektedir. Ulusal olarak kalmayıp uluslararası boyuta taşınması için ise yerel yönetimlerin oldukça büyük sorumluluğu bulunmaktadır. Dünyada hayvanlara eziyet eden birçok şenlik, güreş ve yarışlar yapılmaktadır ve bu etkinlikler o ülkenin turizmde önemli söz sahibi durumuna gelmiştir. Hayvanlara yapılan eziyetler çok fazla kişiyi o etkinlikleri izlemeye itmektedir. Ancak hayvanlara karşı gösterilen sevgi, sadakat ve aşk sonucunda oldukça eğlenceli ve kültürel bir değer olarak ortaya çıkan sudan koyun atlatma yarışlarını dünyaya duyurulması, bir turizm ögesi olarak kullanılması, tüm dünyaya hayvanlara işkence yapılmadan ve katledilmeden de etkinlikler düzenlenebileceğinin ispatlanması gerekir. Bu anlamda Denizli Valiliği, Denizli Büyükşehir Belediyesi, Çal Kaymakamlığı, Çal Belediyesi, Aşağıseyit Köyü Muhtarlığı, civardaki yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerine çok ciddi sorumluluklar düşmektedir. Geleneksel Türk kültürel mirasının bir uzantısı olan bu yarışların gelecek kuşaklara aktarılması için gereken yapılanmalara destekler oluşturulmalıdır.

Aşağıseyit Köyü koyun atlama yarışının temelindeki amaç, kırkım öncesi koyunun ve yünlerinin temizlenmesidir. Bu durum törensel boyuta ulaşıncaya kadar amaç daha genişlemiştir ve bugünkü noktaya gelinmiştir. Yılda bir gün yöre halkının yarışlar vesilesi ile bir araya gelmesi, Aşağıseyit ve Yukarıseyit Köylerinin kurucusu olan Kurt Ali ve Şehit Gazi'nin mezarının ziyaret edilmesi, dualar okunarak kurbanların kesilmesi ve yarışlar sonunda yöresel yemeklerin ikram edilmesi toplumsal olarak eğlenmenin de ötesinde birlik ve beraberliğin göstergeleridir.

Yaklaşık olarak beş bin kişinin izlediği bu yarışlar aslında daha küçük gruplara da gösteri mahiyetinde gerçekleştirilebilir. Kültürümüze ait bu ve benzeri etkinliklerin unutulmasına izin vermemek, gelecek kuşaklara miras bırakmak için Büyük Menderes Nehri'nin Aşağıseyit Köyü'nden geçen kısmı bir takım düzenlemeler ile açık hava müzesine dönüştürülmelidir. Yılda sadece 1 gün değil hava şartlarının el verdiği müddetçe yaz aylarında haftanın belirli günlerinde Pamukkale'ye gelen yerli ve yabancı turist grupları özel tur şirketleri ile anlaşarak Aşağıseyit Köyü'ne taşınmalı ve bu geleneksel yarışın kültürler boyunca aktarımı sağlanmalıdır. Böylelikle Aşağıseyit Köyü çobanları arasından seçilecek olan çobanlara yeni bir kazanç kaynağı, köy, ilçe, il ve ülke bazında düşünüldüğünde ülke tanıtımına katkı sağlayan ve kültürümüzü yaşatan turizm etkinliklerine alternatif bir çözüme dönüştürülebilir. Nasıl ki İspanya'ya giden boğa güreşlerini seyretmeden dönmüyor ise ülkemize gelen turistlerde bu ve benzeri yarışları izleyerek akıllardan hiç çıkmayacak bir tecrübe ile Türk kültürünü yakından tanımış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Baykara, T. (1969). *Denizli Tarihi-II*, İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Ekıcı, M. (2007). “Denizli Halk Edebiyatı ve Halk Kültüründe Çal Yöresinin Yeri”, *21. Yüzyıla Girerken Geçmişten Günümüze Çal Yöresi Baklan-Çal-Bekilli Çal Sempozyumu Bildirileri (01-03 Eylül 2006 Denizli)*, Denizli: Toprak Ofset Matbaacılık Ambalaj İnşaat İth. San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Gökçe, R. (2011). “Denizli’de Hayvancılık; Nereden, Nereye?”, *Türk Kültür Tarihinde Denizli ve Kentleşme Sorunları Sempozyumu Bildiriler (22-23 Aralık 2008)*, Denizli: Yeni Merhaba Yayıncılık.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/14 Fall 2015

- Gülensoy, T. (1995). “Orta Asya'daki Türk Yer Adlarının Anadolu'daki İzleri”, Milliyetçilik ve Milliyetçilik Tarihi Araştırmaları V. İlmî Kongresi, Tarih Boyunca Anadolu'da Türk Nüfus ve Kültür Yapısı (Tebliğler), Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Kadioğlu, Y. (2008). “Çal'da (Denizli) Bağcılığının Coğrafi Analizi”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 20.
- Kara, B. (2012). “Sudan Koyun Atlatma ve Çoban Güzeli Seçimi”, *Türkiye Steward*, Yıl: 2, Sayı: 12.
- Koyuncu, A. (2011). *Belenbaşı Köyü (Buca-İzmir) Düz Dokumalarının Teknik ve Desen Özellikleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İzmir.
- Koyuncu Okca, A. (b.y.y.). “Geleneksel Dokuma Örneklerinden Azık Torbaları-The Examples of Traditional Weavings: Food (Azık) Bags”, *VI. Uluslararası Türk Kültürü, Sanatı ve Kültürel Mirası Sempozyumu/Sanat Etkinlikleri (Arkeoloji, Sanat Tarihi, Mimari, Bilim, Tarih, Edebiyat, Sanat ve Folklor)-VI. International Turkic Culture, Art And Cultural Heritage Symposium/Art Activity (Archaeology, History of Art, Architecture, Science, History, Literature, Art and Folklore) (17-21 Eylül/September 2012 Milano/İtalya)*, b.y.y.: Anka Basım Yayın Ltd. Şti.
- Orhonlu, C. (1987). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskânı*, İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Ögel, B. (1984). *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, Ankara: TTK Yayınları.
- Özdemir, N. (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü*, Ankara: Başer Matbaası.
- Yalman (Yalkın), A. R. (1977). *Cenupta Türkmen Oymakları-I, II (Hazırlayan: Sabahat Emir)*. KBY, Ankara.

Kaynak Kişiler

- İsmail Kara (Baklan'lı Beşli Dayı) 1931 doğumlu, Okuma-Yazma Biliyor, Çoban, Baklan, 14.03.2015 tarihli görüşme.
- Turgut Tok, 1967 doğumlu, Acıpayam/Denizli, Üniversite Mezunu, Akademisyen, 30.04.2015 tarihli görüşme.
- Levent Kurgun, 1969 doğumlu, Ankara, Üniversite Mezunu, Akademisyen, 30.04.2015 tarihli görüşme.
- Cengiz Okdem, 1963 doğumlu, Aşağıseyit Köyü-Çal/Denizli, Yüksekokul Mezunu, Emekli Uzman Çavuş- Aşağıseyit Köyü Muhtarı, 23.08.2015 tarihli görüşme.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Koyuncu Okca, A., (2015). “Asırlık Bir Sevda Öyküsü: Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği” / “An Age-Old Love Story: Aşağıseyit Village Sheep Water Jumping Race and Nomad Festival”, *TURKISH STUDIES-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. H. Ömer Karpuz Armağanı), Volume 10/14 Fall 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9068>, p. 483-508.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

